

De Proostkoerier

11 e jaargang nummer 3 - september 1996



Vinkeveen in de twintigerjaren.

Historische Vereniging 'De Proosdijlanden'

Jaargang 11, nummer 3
september 1996.

Tijdschrift van de Historische
Vereniging 'De Proosdijlanden'
ISSN: 1383-6412
Verschijnt 4 maal per jaar

Redactie-commissie:

A. Hagen, Mijdrecht
J.P.M. Toll, Vinkeveen
F.J. de Wit, Mijdrecht

Redactie-adres:

J.P.M. Toll
Conincksmeer 20
3645 WG Vinkeveen
Telefoon 0297-264422

Druk:

Nieuwendam Drukwerkservice

INHOUDSOPGAVE

pag.artikel

- 3 Van de voorzitter
Welkom nieuwe leden
- 4 Incident
- 10 De oudste parochies
- 14 Een stijlvolle kerk
- 17 De gereformeerde gem. Mijdrecht
- 24 Toevalstreffer
- 26 Persbericht



*Bijgaand een foto van Vinkeveen in de twintiger jaren.
De foto is een kopie van een aanzichtkaart.*

Bij de voorplaat:

Het gebouw op de voorgrond wordt 'zusterschool' genoemd. Op de foto zijn nog duidelijk de contouren van een kerkgebouw te herkennen. Het was de kerk, gewijd aan Antonius van Padua, welke als kerk in gebruik is geweest van 1842 tot aan 1882. Daarna is het verbouwd tot schoolgebouw voor de meisjesschool. Op de achtergrond ziet u het gebouw van het klooster. Het huis is in 1787 gebouwd voor veenbaas Cornelis Kroes. Van 1842 tot 1882 werd het gebouw klooster en bewoond door de Liefde Zusters van het Kostbaar Bloed. De zusters hebben het gebouw bewoond tot 1978. De foto toont het gebouw in de oorspronkelijke uitvoering. Het achterhuis is nog niet opgebouwd, maar heeft hier nog een schuin pannendak. Later heeft men op het achterhuis een verdieping opgebouwd en heeft het gebouw het vierkante aanzien gekregen wat het nu nog toont.

Kopij:

In leesbare vorm (getypt of op diskette DOS-WP / DOS-Words) zenden naar het redactieadres.

De sluitingsdatum voor de volgende aflevering is:
dinsdag 12 november 1996.

De redactiecommissie behoudt zich het recht voor om ingezonden artikelen te weigeren.

De verantwoording voor de inhoud van de artikelen berust bij de auteur.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen zonder toestemming van de redactiecommissie is niet toegestaan.

Van de voorzitter

Monumentenzorg

De Provinciale Utrechtse Monumentencommissie heeft een voorstel ingediend voor de vaststelling van de gemeentelijke monumentenlijst voor De Ronde Venen. Op deze lijst prijken 146 objecten die door de commissie beschermwaard worden beschouwd. Deze objecten zijn als volgt over de zes kernen verdeeld:

Vmkeveen 59, Wilnis 32, Mijdrecht 21, De Hoef 19, Waverveen 11 en Amstelhoek 4.

Dus relatief veel monumenten in Vmkeveen en maar weinig in Mijdrecht. Van de in oorsprong rijke 18e en 19e eeuwse bebouwing van de Dorpsstraat in Mijdrecht resteert vrijwel niets meer. De oorzaken hiervan zijn algemeen bekend. Door de verveningen in de loop der eeuwen en de droogmakerijen resteren uit vroeger tijden weinig gebouwde objecten. De lijst betreft daardoor voornamelijk 19e en 20e eeuwse monumenten. Er zijn enkele uitzonderingen, zoals het oudste gebouw in de gemeente, het "Veldhuis" te Wilnis, waarvan de oorsprong dateert uit omstreeks 1600 en het jongste bouwwerk, de "Boemerang", het kantoor van Johnson Wax in Mijdrecht uit 1966.

Door de commissie is zeer veel en goed werk verricht, maar toch was het niet mogelijk geheel uitputtend te werk te gaan. Het is daarom te verwachten dat in de komende tijd nog aanvullingen op de lijst zullen plaats hebben. Zo staat er bijvoorbeeld op de lijst geen bebouwing uit de Derde Bedijking onder Mijdrecht. Er zijn in dat grote gebied echter wel degelijk objecten aan te wijzen die uit cultuurhistorisch oogpunt op de lijst thuis horen. Vanuit onze vereniging zullen wij daarvoor voorstellen doen.

Op welke wijze het college nu verder gaat werken met het voorstel van de commissie is nog niet duidelijk. Een keuze maken zal niet eenvoudig zijn, omdat de deskundigen hebben gesproken. Wij hopen en verwachten dat burgemeester en

wethouders deze lijst integraal overnemen en in procedure zullen brengen.

Onze zorgen hebben wij over de financiële regeling, die aan deze lijst verbonden behoort te zijn. Zuiver formeel behoeft geen subsidieregeling te worden getroffen, maar uit een oogpunt van goede uitvoering van de monumentenverordening is de gemeente moreel gehouden de eigenaren van objecten waar nodig financieel bij te springen. Uit de voorjaarsnota blijkt dat voor 1997 al geen gelden in de gemeentebegroting beschikbaar zijn en voor de volgende jaren slechts Fl. 20.000, — en dat is een veeg teken. Voor zoveel monumenten is een jaarlijks bedrag van minstens Fl. 100.000, — nog geen weelde. Een gemeente van de grootte als de onze moet dit, ondanks de bezuinigingen, op kunnen brengen! Wij hopen dat de raad en het college van burgemeester en wethouders de uitvoering van een goed monumentenbeleid mogelijk gaat maken. Ons nageslacht zal hen daarvoor zeer dankbaar zijn!

Welkom aan nieuwe leden

De groei van de vereniging zit er nog steeds in. Zelfs in de zomermaanden kon een zestal nieuwe leden worden ingeschreven. Dit verheugd ons zeer. De onderstaande nieuwe leden hebben wij kunnen verwelkomen:

A. Berkelaar	Vmkeveen
mevr. J.P. Breewel	Mijdrecht
F. Brouwer	Wilnis
Buddies Hair Design	Mijdrecht
J.G. Oudshoorn	Mijdrecht
C.H.J. Rademaker	Zevenhoven

ALLEN VAN HARTE WELKOM!

EEN INCIDENT TIJDENS DE DROOGMAKING IN 1874

door Piet Grundmann

Reeds in 1790 was door veenlieden bij Gedeputeerde Staten van Utrecht een plan ingediend tot droogmaking van het gebied dat wij thans de polder Groot-Mijdrecht noemen. Er was echter geen toestemming voor te verkrijgen. Na de droogmaking van de Drie Bedijkingen onder Mijdrecht ging men echter verder met de plannenmakerij. De grote overlast die de plas water tussen Mijdrecht en Vinkeveen veroorzaakte, alsmede de dreigende ondergang van de restanten van het dorp Waverveen, dat ooit het welvarendste dorp van De Ronde Veenen moet zijn geweest, noopten echter tot het nemen van maatregelen.

Op 17 november 1866 besloten de Staten van Utrecht akkoord te gaan met de door de Maatschappij tot Droogmaking van plassen in De Ronde Veenen ingediende plannen en stelden tevens een subsidie beschikbaar van Fl. 100.000,-. Ook het rijk zegde een gelijk bedrag toe. In 1870 verleende Koning Willem III aan de Maatschappij concessie om het gehele werk uit te voeren. Directeur van die maatschappij was de heer J. G. de Voogt, burgemeester van Mijdrecht en Wilnis. Hij was tevens lid van de Provinciale Staten van Utrecht en werd in 1875 benoemd tot dijkgraaf van het Groot-Waterschap De Ronde Veenen. Deze man droeg dus duidelijk meer dan één pet. Na voorbereidende werkzaamheden zoals verkrijging van de eigendommen, werd de ringdijk rond het gehele gebied gelegd. Dit stuitte echter op een aantal plaatsen op moeilijkheden, omdat de ondergrond het leggen van dijken zeer bemoeilijkte. Dit deed zich vooral voor aan de noord-oost zijde van de toenmalige Noorder-Zuider Polder,

het gebied dus tussen globaal gerekend Achterbos en Botshol. Men was hier onder andere genoodzaakt de dijk om het zogenaamde Galgenmeertje heen te leggen. De oostelijke contouren van dat meertje vormen nog steeds een aantal bochten in de overigens rechte Botsholsedijk. Aan de Waver, geheel in het noorden van het gebied, was het stoomgemaal 'De Voogt' gebouwd, geschikt om de gehele polder te bemalen. Eind 1873 had de afsluiting van de polder plaats, maar dat moet provisorisch geweest zijn, want er moesten nog veel dijkpercelen tijdens het droogmalen worden opgehoogd en versterkt. Zelfs een gedeelte langs de Waver moest nog worden aangelegd, omdat eerst in 1874 met de eigenaren overeenstemming over de aankoop van de gronden kon worden bereikt. Begin 1874 dacht men de problemen zover de baas te zijn, dat met het droogmalen een aanvang kon worden gemaakt. Dit was een langdurige bezigheid, want het vermogen van de pompen en de



De heer J. G. de Voogt was naast burgemeester van Mijdrecht en Wilnis tevens directeur van de Maatschappij tot Droogmaking van Plassen in De Ronde Veenen en lid van de Provinciale Staten van Utrecht.

kwaliteit van de door firma Appleby uit Londen geleverde stoommachine lieten ernstig te wensen over.

Begin december 1874 was men gevorderd tot 3,47 M onder A.P. Op dat moment was ongeveer de helft van het water afgemalen, want men moest van 1,18 M onder A.P. naar ruim 6.00 M onder A.P. Tijdens het droogmalen bleken zich steeds weer zakkingen van de dijken voor te doen. Terwijl het water zakte werd het moeilijker om de dijken over water te bereiken. Juist op de plaatsen waar de meeste grond nodig was kon men niet meer per schuit vanuit de polder bij de dijken komen. Gedeputeerde Staten van Utrecht waren formeel belast met het toezicht op de uit te voeren werkzaamheden.

Tijdens het afmalen werd, naar aanleiding van een verzoek om uitbetaling van de subsidie, door de hoofdingenieur van de provinciale waterstaat een inspectie uitgevoerd. Gedeputeerde Staten wensten echter de toegezegde subsidie niet uit te keren zolang de dijken niet aan de bepalingen van het algemeen ontwerp voldeden. Eerst onder financiële druk was de directie bereid andere maatregelen te nemen. Men had voor de inspectie kennelijk maar raak gerommeld. Van het toezicht kon overigens weinig terecht komen, want bij de provinciale waterstaat beschikte men niet over adequate technische gegevens. Dit blijkt uit een rapportage van de hoofdingenieur van de waterstaat in het 8e district aan Gedeputeerde Staten van 18 december 1874, waaruit het volgende wordt geciteerd:

De boringen, mij onbekend, zouden zooals thans beweerd wordt, geleerd hebben dat het terrein gemiddeld als volgt is samengesteld.

Eerst 0,60 M zwarte grond, dan 1 a 2 M veen, en daarna slappe veen en durrie tot op den vasten sandbodem, die de terrein-hoogte in aanmerking genomen, zou liggen op ± 2 M onder A.P. Is dit waar, dan komt het mij, bij de gevolgte wijze van aanleg, hoogst onwaarschijnlijk voor, dat den dijk aldaar reeds op den vasten

grondslag zou gezeten zijn.

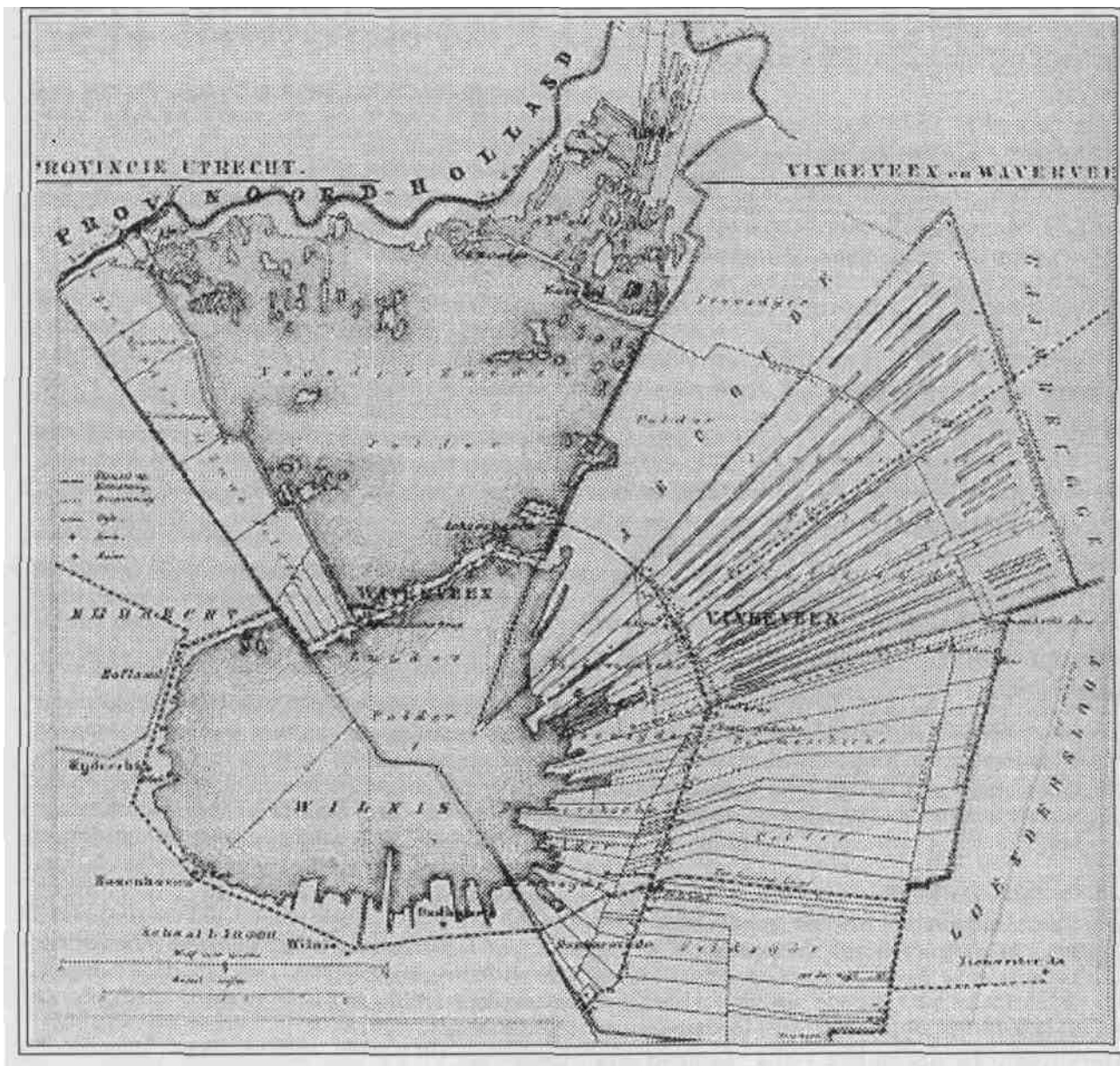
De deskundigen hadden dus geen kennis van zaken om voldoende toezicht te houden, want het rapport werd eerst geschreven nadat de volgende gebeurtenissen hadden plaatsgevonden. De weersomstandigheden waren in het najaar van 1874 zeer slecht.

Het had een aantal dagen zwaar gestormd en geregend, waardoor de waterstanden in de polders sterk waren verhoogd. Men was in de omringende polders voor het afmalen nog steeds aangewezen op watermolens en bij grote regenval was men niet in staat de waterstand op peil te houden. In de Proostdijerpolder, grenzende aan het noordoosten van de droogmakerij, was het peil gestegen tot ongeveer 0,27 M boven de gemiddelde waterstand. Deze hoge waterstand versterkte de druk op een dijkperceel, dat kennelijk niet voldoende was gefundeerd zoals uit de rapportage van de waterstaat blijkt.

Uit het navolgende kan worden geconcludeerd, dat de Maatschappij de situatie op de ringdijk, gelegen op de Proostdijerkade (thans de Botsholسدijk), gezien de weersomstandigheden en het verhoogde polderpeil, niet geheel vertrouwd. Want op woensdag 9 december 1874 is er door de Maatschappij nog een inspectie ter plaatse uitgevoerd. In hun brief van 12 december 1874 aan Gedeputeerde Staten wordt geschreven:

zonder dat wij des s' morgens ten 10 uren eenige verzakking, scheuring of lebbage hebben kunnen bespeuren.

Slechts een uur later gebeurde het onvermijdelijke. Om elf uur die ochtend schoof de ringdijk op 315 meter ten noorden van het zogenoemde Galgenmeertje over een lengte van ongeveer 70 meter af van zijn grondslag. De dijk werd 7 meter naar binnen de droogmakerij in geschoven. Er ontstond een stroomgat, waardoor het water uit de Proostdijerpolder met geweld de droogmakerij binnen stroomde. Met man en macht ging men aan de slag om het euvel te verhelpen, maar dit was minder eenvoudig dan men aanvankelijk



Kaartje van het toenmalige grondgebied van de gemeente Vmkeveen en Waverveen uit 1865 met de nog niet drooggemalen 'Noorder-Zuider-Polder' (nu Groot- Mijdrecht). Kaart uit de Atlas van Kuyper.

dacht. In eerste instantie was men kennelijk niet ongerust maar, naarmate de ramp een grotere omvang aannam, was de Maatschappij bevreesd voor mogelijke consequenties. Op zaterdag 12 december deed burgemeester De Voogt, als president-directeur van de maatschappij, schriftelijk mededeling aan Gedeputeerde Staten van het voorgevallene. Als oorzaak geeft hij het volgende aan:

het hooge buitenwater

Met deze mededeling werden Gedeputeerde Staten onjuist voorgelicht. Immers uit het jaarverslag van de werkzaamheden over 1874 en uitgebracht in maart 1875 aan de aandeelhoudersvergadering van de maatschappij komt een andere lezing naar voren. Wij citeren uit dat verslag het volgende:

Vernooedelijk is deze ramp toe te schrijven door een scheur in den ondergrond veroorzaakt door het stormachtige weder van de laatste dagen en de zware druk van

Op den 4 augustus 1874 ontdekte men op den Zuidelijken hoek van het Galgenveertje eene opwelling van water aan den binnonkant van den dijk op

ongeveer 60 Meter uit den toen verwijderd.

Hoog noodig was het dat daarin voorzien werd. Daarom heeft men den dijk met de ter plaatse zijnde specie aan de buitenszijde, slootwaarts in, laten verbreedten en verzwaren, met het gunstige gevolg dat den volgenden dag de doortlating van het water was opgehouden. Vooral met het oog op dit precedent werd besloten dat gedeelte dijk krachtig aan te vatten en zooveel mogelijk met goeden grond verder te versterken. Acht weken lang en niet zonder inspanning is men daarmede bezig geweest en hoewel de zetting ervan niet zo sterk meer is als in den beginne, blijft de zakking nog steeds aanhouden en zal meerdere voorziening noodig zijn.

Het betrekkelijk kleine ongeval deed ons nader den toestand van den dijk daaromtrent onderzoeken, door welke onderzoekmen tot de ontdekking kwam, dat zich over de geheele lengte der Proostdijische kade eene scheur bevond in de nevens den dijk loopende sloot. Men peilde de diepte der scheur op 6 Meter beneden het maaiveld. Dewijl echter, blijkens gedane boringen, de zandlaag aldaar eene diepte heeft van 8 Meter mocht men met grond aannemen dat ook de bewuste scheur zich tot die diepte zoude uitstrekken.

Er was dus in de ondergrond een scheur aanwezig tot op de zandlaag. Het is daarom verwonderlijk dat het bestuur van de Maatschappij in december 1874 de oorzaak legt bij het slechte weer, terwijl men in augustus reeds bekend was met de verontrustende instabiliteit van de nieuw aangelegde dijk. Men heeft bewust de scheur verzwegen, want in de provinciale stukken komt

dit essentiële gegeven nergens naar voren. Op dinsdag 15 december gaat de hoofddirecteur van de waterstaat, naar aanleiding van de brief van het bestuur van 12 december, ter plaatse op inspectie en schrijft op die datum zijn reeds eerder geciteerde rapport. Hij geeft een beeldend verslag van de gang van zaken na de dijkbreuk. Wij lezen daar het volgende:

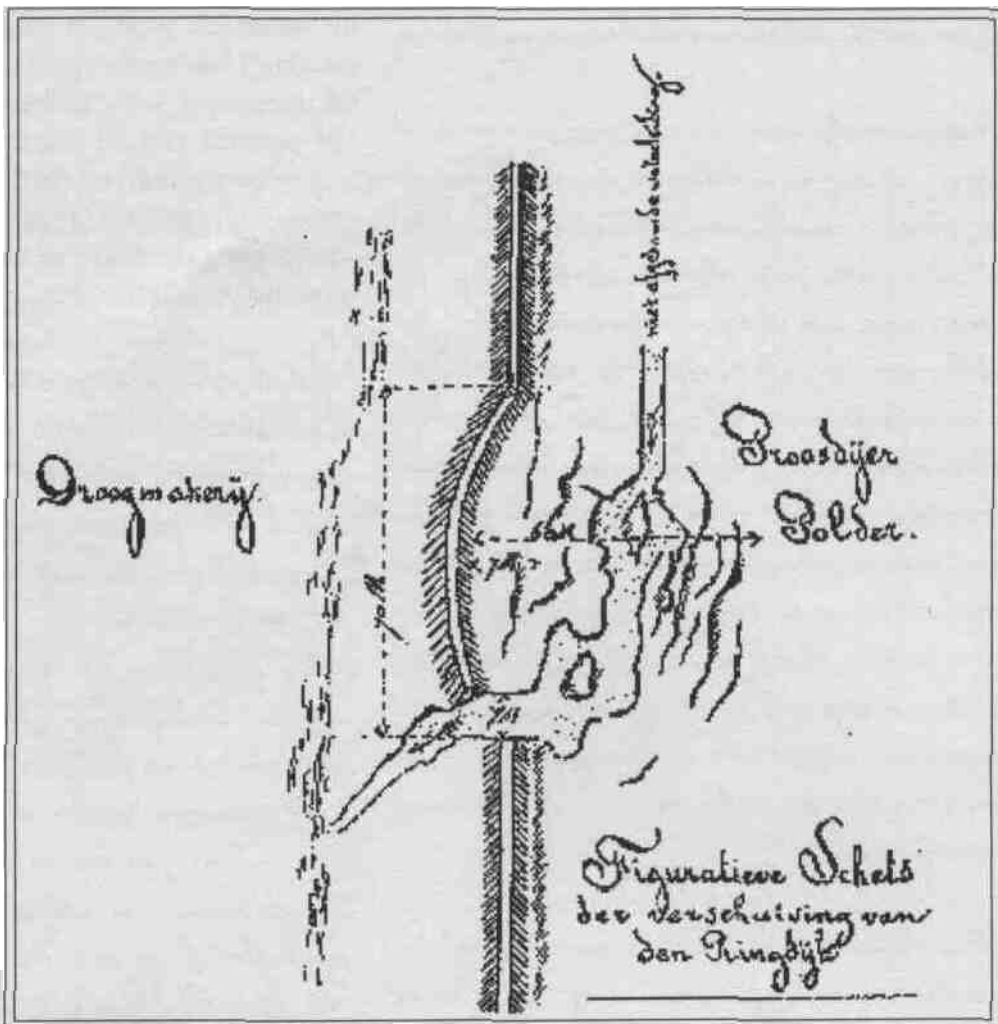
Bij de afscheuring aan de zijde van het Galgenweertje heeft zich daardoor een opening gevormd van 6 a 7 Meter en diep 8 à 9 Meter, waardoor het water uit den Proostdijerpolder zich een weg baande in de droogmakerij.

Het water in de droogmakerij, reeds afgemalen tot 3.47 M onder A.P., was daardoor toen reeds tot 3.00 M onder dat peil gezeten. Deze dijkverschuiving is bovendien gepaard gegaan met eene circeelvormige verschuiving, afscheuring en gedeeltelijke verzinking van den weilanden in den Proostdijerpolder achter den verschoven dijk, ter breedte van ongeveer 60 Meter, een en ander zoals op de hierbij overgelegde figuratieve schets is aangegeven.

Via een groot aantal sloten stroomde het water door het stroomgat uit de Proostdijerpolder en stortte zich in de ruim 2,5 m lager gelegen droogmakerij. De Maatschappij heeft zeker van het begin af alle maatregelen genomen om aan de instroom van water een einde te maken, maar dit was ter plaatse met de zeer instabiele ondergrond geen eenvoudig karwei. De veenlaag werd geheel weggespoeld en men moest, om de stroomgaten af te dammen, rijen palen heien van ca 9 meter. Tijdens de provinciale inspectie op dinsdag 15 december 1874 waren twee van de drie stroomgaten afgesloten en was men nog drukdoende het laatste gat te dichten, waarin men in de avond van die dag slaagde. Er was intussen wel ruim tien miljoen kubieke meter water, dat

met zoveel moeite was afge-malen, weer in de droogmakerij teruggestroomd. Het had moeite gekost, want ook de start met het stoomgemaal was niet vlekkeloos verlopen.

De kinderziekten moesten ook daar worden overwonnen. In de rapportage van de hoofd-ingenieur van de Waterstaat schuilt ook nog enig verwijt in de richting van de Gedeputeerde Staten. Het slot van dit rapport luidt:



Zoals bekend hebben de concessionarissen de bergingswerken geheel gemaakt volgens eigen inzichten en in eigen beheer, zonder dat de ten dezen voorgenomen werken aan de goedkeuring van Gedeputeerde Staten behoeft onderworpen te worden.

Naar dezelfde bepaling komt het mij voor dat zij ook nu geheel vrij zijn in de keuze der middelen tot herstel. In alle geval behoort mijns inziens te worden afgewacht wat de concessionarissen ten dezen zullen doen.

Naar aanleiding van het voorgevallene meen ik ten slotte nogmaals Uwe aandacht te moeten vestigen op een punt, waar eintrent reeds herhaaldelijk gebleken is verschil

van gevoelen te bestaan: ik bedoel namelijk het toezigt door Gedeputeerde Staten op deze droogmakerij uit te oefenen.

Mijn reeds eerder geuite gevoelen dat feitelijk geen toezigt bestaat schijnt mij toe vrij wel bewaarheid te worden door het na plaats gehad hebbende, waarvan de bloete vermelding zonder meer duidelijk spreekt.

Uit het vorenstaande blijkt dus, dat Gedeputeerde Staten tot dan toe geen toezicht op de uitvoering van de droogmakerij hebben gehouden en dat kennelijk ook niet wilden. Men gaf uitsluitend subsidie en liet de Maatschappij rustig haar gang gaan. De vraag rijst dan of burgemeester De Voogt als statenlid zoveel invloed kon uitoefenen om hoger toezicht buiten de deur te houden of had men zoveel vertrouwen in de Maatschappij,

want zij had immers ook de Tweede en de Derde bedijking onder Mijdrecht tot een goed einde gebracht. Maar ook binnen het bestuur van de Maatschappij was het vertrouwen in De Voogt zeer groot, want na het fiasco van 9 december krijgt hij van de raad van commissarissen op 21 december machtiging

te handelen zoo hem goeddunkt.

De doorbraak heeft er echter wel toe geleid, dat er uiteindelijk een zekere mate van toezicht is gekomen. Een maand na de ramp, op 9 januari 1875, schrijven Gedeputeerde Staten het volgende aan de directie van de Maatschappij;

Naar aanleiding van Uw schrijven van 12 December j.l. no. 40. betreffende het onheil op den 9den December j.l. den ringdijk Uwer Droogmakerij overkomen hebben wij de eer U te verzoecken:

1. ons te willen berichten welke middelen tot herstel van den ringdijk en tot keering van het water door u zijn aangewend en met welken uitslag zij zijn bekrond geworden

2. Zoo spoedig mogelijk een onderzoek te doen instellen omtrent den toestand der dijken in het algemeen door middel van grondberingen ten uwen kosten, onder toezigt van een ambtenaar van den Waterstaat, door den Hoofdingenieur aan

te wijzen.

Deze regeling was voor de Maatschappij het gunstigst. Zij behield zowel haar zeggenschap over de uitvoering van de werken als de toegekende subsidie. Want in ambtelijke kringen bij de provincie was reeds gezinspeeld op het opnieuw stopzetten van subsidiebetalingen. In het jaarverslag doet het bestuur het voorkomen alsof het onderzoek van de dijken op eigen initiatief ter hand is genomen. De druk die Gedeputeerde Staten hebben uitgeoefend na de ramp wordt daarin niet genoemd.

De dijkdoorbraak heeft wel tot vertraging geleid, want de dijk op de Proostdijerkade moest vanaf Achterbos tot aan Botshol over de gehele lengte opnieuw worden aangelegd. Hiermede was vier maanden gemoeid. In 1876 kon men evenwel overgaan tot uitgifte van de eerste landbouwgronden in de nieuwe polder.

Het is bij ingewijden bekend dat het betreffende dijkperceel nog steeds een zorgenkind is in de waterhuishouding van Groot-Mijdrecht.

Enige jaren geleden zijn nog ingrijpende versterkingsmaatregelen genomen om de lekkages aan de dijk en de onderloopsheid daarvan terug te dringen.

Tenslotte zij nog vermeld dat de Proostdijerpolder in die tijd deel uit maakte van de gemeente Abcoude-Proostdij (Proostdij van Sint Pieter). Bij de grenswijzigingen, die als gevolg van de droogmaking van Groot-Mijdrecht noodzakelijk waren geworden, is het zuidelijke gedeelte van de Proostdijerpolder overgegaan naar de gemeente Vmkeveen en Waverveen.

Geraadpleegde bronnen en literatuur:

- Frits Doeleman, *De Heerschappij van de Proost van de Sint Jan in de Middeleeuwen.*
- Drs. E.A.G. van den Bent en drs. C.M.P.F. van den Broek, *Mijdrecht meer dan Veen alleen.*
- Drs A. Bloed, dr. L.R. Mur en H. W. van Soest, *Van Wildernis tot Ronde Venen.*
- E.N. Palmboom, *Het Kapittel van Sint Jan te Utrecht.*
- C. Vervoerd, *Kerkgeschiedenis van de Parochie Sint Jan de Doper.*
- Drs. A. Bloed, *Waverveen door de Eeuwen heen*
- Drs. J.M.A. van Cauteran, drs H. M. Kunneman en P. van Zwieteren, *H. Hartkerk Vmkeveen-Waverveen 1883-1983*

DE OUDSTE PAROCHIES IN DE RONDE VENEN

door Fred de Wit

Hoewel volgens de oorkonde van 1085, waarvan de ouderdom wordt betwist, het kapittel van St. Jan in het bezit kwam van deze streek, wil dat beslist niet zeggen dat direct hierna al met de ontginning van dit gebied werd begonnen. De kanunniken konden dit werk moeilijk zelf ter hand nemen. Hoewel ze een milder gemeenschapsleven kenden dan monniken, waren zij toch aan een aantal regels gebonden waarvan niet mocht worden afgeweken. Zo moesten zij bijvoorbeeld overnachten in een gemeenschappelijke slaapzaal en werden ook de maaltijden gemeenschappelijk gebruikt. Het koorgebed werd eveneens gezamenlijk verricht evenals het overleg over zaken die het kapittel betroffen. Bovendien celebreeerden zij missen en verzorgden de schriftlezing uit het evangelie. De kapittelheren legden wel de geloften van kuisheid en gehoorzaamheid af, maar in tegenstelling tot de monniken mochten zij wel een eigen vermogen hebben en was eveneens het bezit van een eigen woning toegestaan. Men maakte ook nog onderscheid tussen reguliere en seculiere kanunniken. De reguliere leefden volgens de strengere regels welke de kerkvader Augustinus had vastgesteld en de seculiere gaven de voorkeur aan een minder strikt gemeenschapsleven.

HET KAPITTEL VAN ST. JAN

Het kapittel van St. Jan behoorde tot de seculiere kapittels en was omstreeks het midden van de elfde eeuw gesticht door bisschop Bernold (Bernulphus) van Utrecht, die vooral bekend geworden is door de uitbreiding van het wereldlijk gezag in zijn bisdom en bovendien de bouwheer was van de Utrechtse St. Jans- en St. Pieterskerk. Hij stierf in 1054. Naast het kapittel van St. Jan bestonden in Utrecht nog de kapittels van St. Pieter, St. Marie, Oudmunster en het St.



*Een Mis in een dorpskerk,
houtsnede uit de vijftiende eeuw*

Maartensdomkapittel. Het St. Janskapittel was een kleine gemeenschap van ongeveer twintig kanunniken die moesten leven van de exploitatie van verworven goederen. Vandaar dat de schenking van deze streek in 1085 door bisschop Koenraad aan proost Anselmus van het St. Janskapittel de kanunniken van een inkomstenbron voorzag. Overigens was dit gebied al eerder, op 21 april 953, door de latere Duitse keizer Otto I aan de St. Maartenskerk te Utrecht geschonken. Door de levenswijze van de kanunniken is het duidelijk, dat de ontginning van dit onbewoonde gebied aan anderen moest worden overgelaten wilden zij van het geschonkene de vruchten plukken. Men moet zich niet voorstellen dat direct al honderden mensen hier binnen trokken om er te gaan werken en wonen. Aan de andere kant was het natuurlijk wel aantrekkelijk, omdat de turf, hier rijkelijk aanwezig, een zeer gevraagd artikel was. Degenen die hier kwamen wonen, kwamen dus van elders en waren katholiek. Het

is dus niet zo, dat missionarissen deze streken gekerstend hebben.

In de gebieden welke het eerst ontgonnen zijn, zullen dus ook de eerste kerken hebben gestaan en zijn de oudste parochies gesticht. Het stichten van een kerk was toendertijd heel belangrijk, omdat behalve het verbeteren van het geestelijk leven van de gelovigen tevens, hoe summier ook, onderwijs kon worden gegeven, omdat de pastoors praktisch de enigen waren die lezen en schrijven konden. Bovendien leefde men toen in de tijd van de kruistochten die plaats vonden tussen de 11e en de 13e eeuw en tot doel hadden om het heilig land en de heilige plaatsen van de Islam en de Turken te zuiveren. De oproep van Paus Urbanus II (1088-1099) om aan de kruistochten deel te nemen werd door de edelen en het krijgsvolk geestdriftig ontvangen, mede door het feit dat de geestelijkheid de oproep van de paus overal bekend maakte. Omgekeerd hadden degenen die van de kruistochten terugkwamen veel te vertellen over de cultuur, wetenschap, handel en nijverheid waarmee zij in het oosten kennis hadden gemaakt. Via de geestelijkheid werd dit ook weer aan de mensen doorgegeven, zodat de beschaving op een hoger plan kwam.

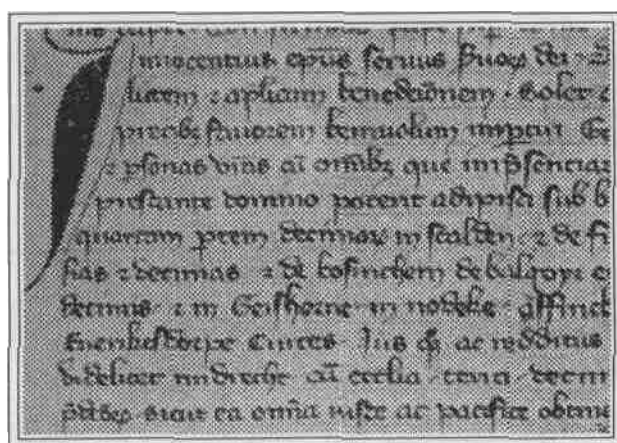
HET KAPITTEL VAN ST. MARIE

Het grondgebied van de huidige gemeente De Ronde Venen heeft niet in zijn geheel tot het kapittel van St. Jan behoord. In de 11e eeuw behoorden Waveren, Botshol en Ruige Wilnis hoorden tot het kapittel van St. Marie. Waveren kwam na de moord op Floris V, "der Keerlen god", in 1296 in het bezit van de graven van Holland. De ontginning van het gebied van Waveren en Waverveen begon in de 11e eeuw en zeer zeker zal daar ook een kerk zijn gesticht, maar pas in 1460 wordt in oude geschriften van een kerkje te Waverveen gesproken.

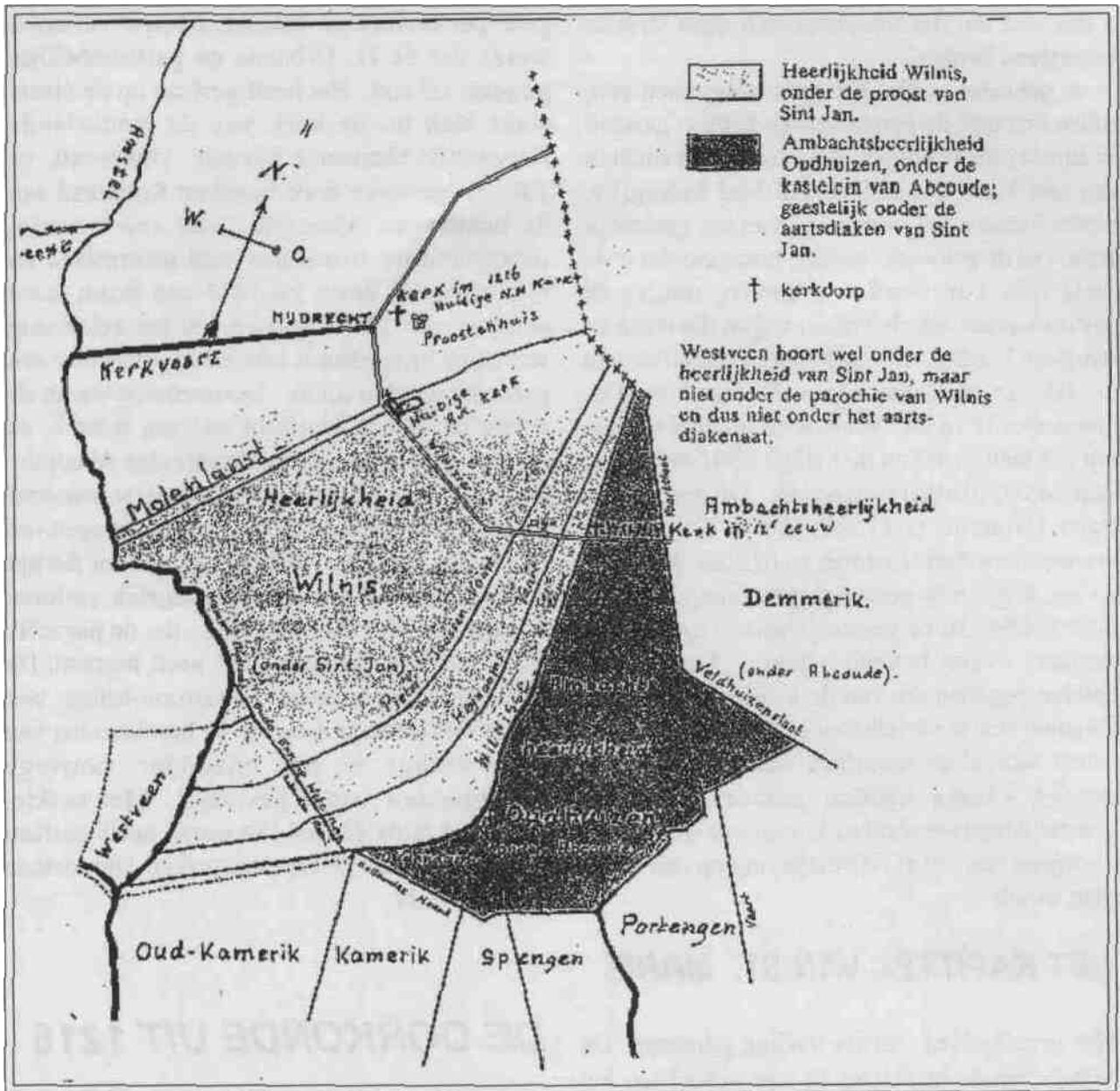
In de rekeningen van de Utrechtse Dom wordt tussen 1496 en 1499 ook een kerkje te Waveren genoemd, maar na 1499 komen de kerken van Waverveen en Waveren niet meer in de rekeningen voor. Van het kerkje in Waverveen is

geen patroonheilige bekend, hoewel vermoed wordt dat de H. Urbanus de patroonheilige geweest zal zijn. Het heeft gestaan op de plaats waar zich nu de kerk van de Nederlands Hervormde Gemeente bevindt. Vinkeveen, na 1085 toegewezen door bisschop Koenraad aan de heren van Abcoude, was een woeste, onbewoonbare streek met veel moerasland en bos. Hoewel direct na 1085 een begin werd gemaakt met het ontginnen, zal het zeker nog wel enige tijd geduurd hebben alvorens hier een parochie werd gesticht. Vermoedelijk waren de eerste bewoners, wat hun zielzorg betreft, de eerste tijd aangewezen op de parochie Abcoude. In 1395 wordt Vinkeveen voor het eerst genoemd als een zelfstandige parochie in de rekeningen van de Dom te Utrecht. Wellicht zijn er voor die tijd ook rekeningen geweest die mogelijk verloren zijn gegaan. Het is dus mogelijk dat de parochie reeds geruime tijd voor 1395 heeft bestaan. De parochie had St. Nicolaas als patroon-heilige, wat nogal verklaarbaar is omdat de bescherming van deze heilige in het bijzonder vanwege wateroverlast wordt gevraagd. Het kerkje, gebouwd in de 13e of 14e eeuw, heeft gestaan op de plek van de tegenwoordige Hervormde begraafplaats.

DE OORKONDE UIT 1216



Om alle twijfels over de oorkonde van 1085 weg te nemen, bevestigde paus Innocentius III (1198-1216) in 1216 het kapittel van St. Jan nogmaals



De verdeling van de parochie Wilnis

in het bezit van de Proosdijlanden,

de villam videlicet Mijdrecht, cum ecclesia, terra, decima et iure alie, quod habitis ibidem

(de nederzetting Mijdrecht met de kerk, het land, de tiend en elk ander recht dat jullie daar hebben).

Hiermee werd dus aangetoond dat er in Mijdrecht in 1216 een kerk aanwezig was.

Wilnis wordt in deze oorkonde niet genoemd. Waarom niet? Men verklaart dat doordat Wilnis wel een eigen parochie had, maar kerkelijk onder Mijdrecht hoorde. Is deze kerk ouder dan die van

Mijdrecht? Het kapittel, of volgens anderen de Abcoudenaars, startte de ontginning van de Proosdijlanden in Oudhuizen vanuit Portengen. Oudhuizen zal daarom het eerst zijn bewoond en het is logisch dat daar dan ook de eerste kerk is gesticht.

Volgens Van Cauteren en Kunneman in "Van Wildernis tot Ronde Venen" heeft deze kerk bestaan aan de noordzijde van de ringdijk, ten oosten van de Wilnische Zuwe. Er zijn helaas geen oorkonden aanwezig waarin de stichting van de kerk vermeld staat, maar omdat de ontginning hier het eerst plaats vond en de kerk van Mijdrecht in 1216 voor het eerst wordt genoemd, kan men

veronderstellen dat dit tussen 1150 en 1200 moet zijn gebeurd. De kerk in Oudhuizen-Wilnis wordt voor het eerst genoemd in het tiendenregister van 1280 wanneer de parochie wordt aangeslagen voor een belasting om de kruistochten mee te helpen financieren. De parochie is in die tijd waarschijnlijk ook welvarender geweest dan die van Mijdrecht want Wilnis-Oudhuizen moest 20 schild betalen en Mijdrecht 10.

De schild was een gouden munt waarvan de waarde verschilde. Volgens Van den Bent en Van den Broek in het boek "Mijdrecht meer dan veen alleen" dient de kerk van Oudhuizen tijdens de eerste ontginningsperiode gezien te worden als de moederkerk van Mijdrecht, omdat men reeds in 1085 met de ontginning in Oudhuizen was begonnen en men van daaruit naar Wilnis en Mijdrecht zou hebben gewerkt. Ook Doeleman gaat er in zijn boek "De Heerschappij van de Proost van St. Jan in de Middeleeuwen" van uit dat de parochie van Oudhuizen ouder moet zijn geweest dan die van Mijdrecht.

EEN ANDERE THEORIE

Een andere theorie is ontwikkeld door Palmboom in zijn in 1995 uitgegeven boek "Het Kapittel van St. Jan te Utrecht". Essentieel is natuurlijk van

welke zijde men met de ontginning van De Ronde Venen is begonnen. Want waar men het eerst begonnen is waren ook de eerste bewoners en zal ook de eerste kerk hebben gestaan. Men kan natuurlijk ook van verschillende kanten met de ontginning zijn begonnen en de Mijdrechtse Dorpsstraat zou een van die mogelijkheden geweest kunnen zijn. Op grond van verdelingen van de inkomsten uit de Proosdijlanden over het kapittelgoed, het stipendium goed en het proostengood in 1249 en 1474 en een pachtcontract gedateerd in 1349 komt hij tot de conclusie dat in Mijdrecht de oudste kerk van de Proosdijlanden moet hebben gestaan. Palmboom zegt verder dat het ten noorden van Oudhuizen grenzende Demmerik in 1138 "Nova Terra", nieuw land werd genoemd. Dit zou er op kunnen wijzen dat de ontginning van Oudhuizen pas in het begin van de 12e eeuw is aangevangen. Met andere woorden: Oudhuizen zou nooit de oudste parochie geweest kunnen zijn.

Er bestaan dus verschillende theorieën over de oudste parochie in De Ronde Venen. De meningen van de deskundigen zijn verdeeld hoewel iedereen natuurlijk overtuigd is van zijn eigen gelijk. De bronnen zijn zeer schaars. Het verschil zit hem dus hoe men die schaarse bronnen interpreteert.

Geraadpleegde literatuur:

- Frits Doeleman, *De Heerschappij van de Proost van St. Jan in de Middeleeuwen*.

- Drs. E.A.G. van den Bent en drs. C.M.P.F. van den Broek, *Mijdrecht meer dan Veen alleen*.

- Drs. A. Bloed, dr. L.R. Mur en H. W. van Soest, *Van Wildernis tot Ronde Venen*.

- E.N. Palmboom, *Het Kapittel van St. Jan te Utrecht*.

- C. Verwoerd, *Kerkgeschiedenis van de Parochie Sint Jan de Doper*.

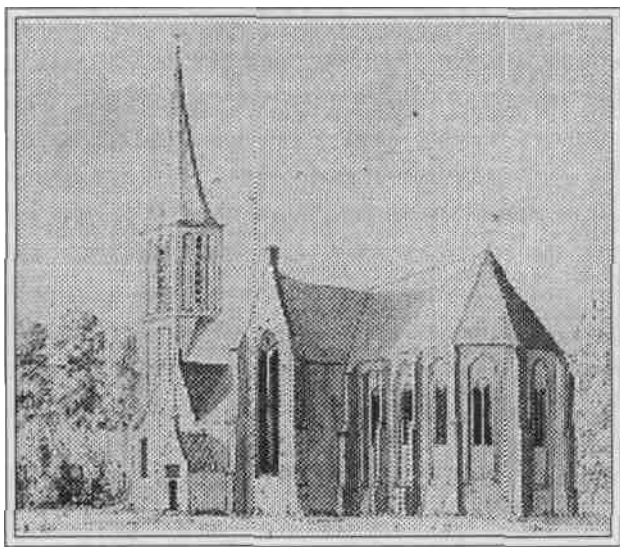
- Drs. A. Bloed, *Waverveen door de Eeuwen heen*.

- Drs J.M.A. van Cauteren, drs H.M. Kunneman en P. van Zwieten, *H. Hartkerk Vmkeveen-Waverveen 1883-1983*.

EEN STIJLVOLLE KERK IN WILNIS ?

door A.M. van Leeuwen

Onder deze titel is in 1991 een verslag geschreven voor het keuzevak vormgeving, MTS Scutos te Utrecht. Hierin behandelt A. A. van Leeuwen het huidige Nederlands-Hervormde kerkgebouw van Wilnis. Gezien de toenemende belangstelling voor monumentale gebouwen, die in Wilnis zeer schaars zijn, geeft dit aanleiding tot een bewerking die het onderwerp toegankelijk maakt voor iedereen.



Tekening van de kerk van Wilnis door L. Serrurier uit 1725. Deze kerk is in 1738 afgebroken en stond op de plaats van het huidige kerkhof.

De historie vertelt over de periode voorafgaande aan de bouw van de huidige kerk. Het voorgaande gebouw van 1742, die op het kerkhof stond, zag er na ruim honderd jaar al niet meer zo goed uit. Diverse "afscheuringen", van het gebouw wel te verstaan, want de geestelijke afscheuringen moesten nog komen, hadden het kerkbestuur en de burgerlijke gemeente al veel moeite gekost. Elke keer sloeg men weer aan het repareren en vooral na 1798 gaf dit het kerkbestuur reden tot klagen bij een bijzondere slechte economische toestand.

Het kerkbestuur was vanaf de Franse Revolutie verantwoordelijk voor het instandhouden van het kerkgebouw behoudens de toren, die onder de

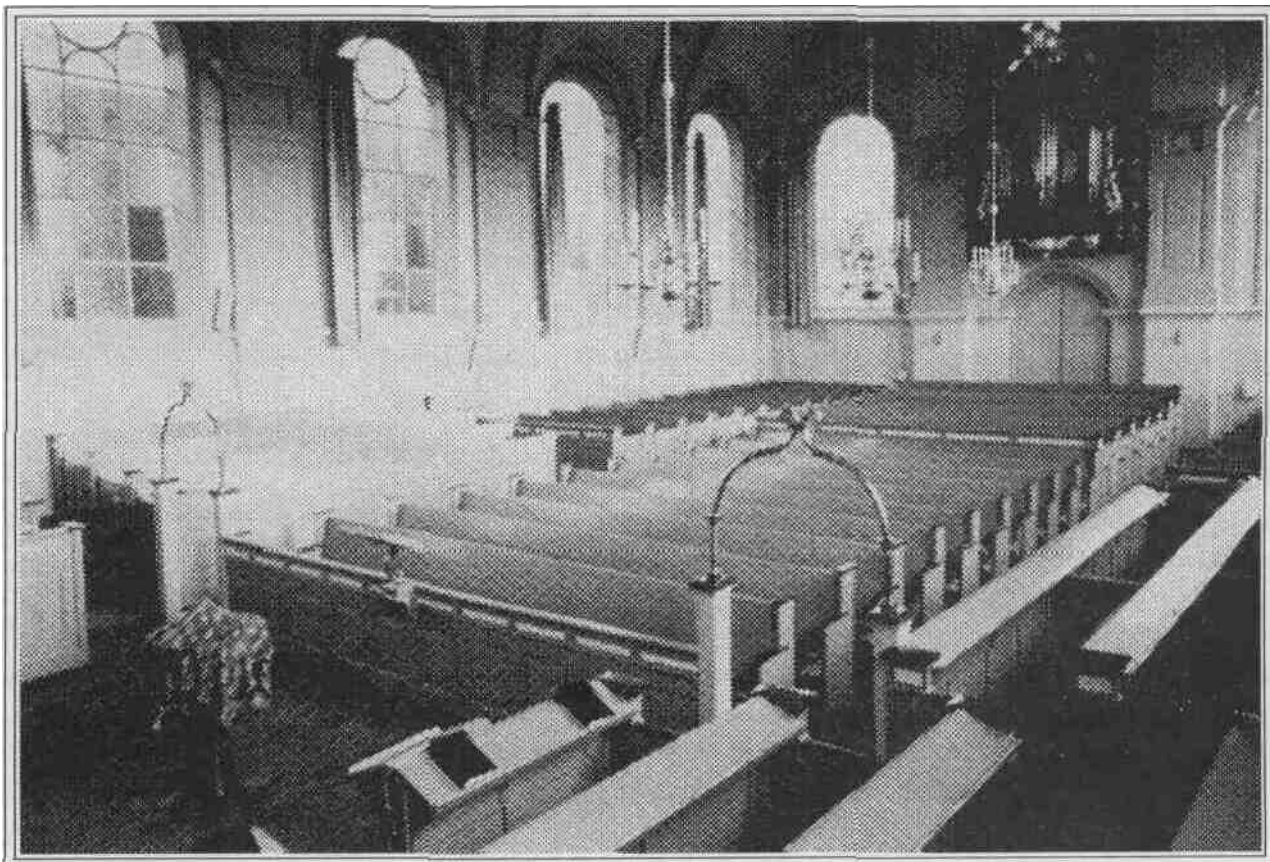
verantwoordelijkheid van de burgerlijke gemeente viel. De scheiding van beheer, dat een praktisch uitvloeisel was van de scheiding van kerk en staat, is hiermee heel duidelijk geïllustreerd. In de additionele artikelen is dit vastgelegd onder art. 6, lid 6:

"De Toren aan de kerkgebouwen gehegt, benevens de Holokken van deselve huisinge, worden verklaard eigendom te zijn en te blijven van de Burgelijke Gemeenten staande ten allen tijde onder deselve behoeving en onderhouden."

Over het verloop van de afscheuring van de toren van het kerkgebouw is in een brief van burgemeester De Voogt aan de commissaris van de koning het volgende te melden:

In deze brief wordt gezegd dat in 1839 de afwijking van het kerkgebouw en de toren reeds 10 cm was en in 1853 22 cm. En in een andere brief van dezelfde burgemeester wordt gemeld dat eind juli 1876 de afwijking 56 cm is en duidelijk een voortgaande werking van het gebouw te bespeuren is. Er wordt in een brief van 6 augustus de kerkvoogden gesommeerd het gebouw voor de publieke eredienst te sluiten.

Op 15 augustus, 's morgens om halfacht, voltrekt zich de ramp: de toren stort op het kerkgebouw. Naar aanleiding van dit gebeuren is er nog steeds een Wilnische legende: van een vallende toren en



Het interieur van de kerk

een gevluchte aannemer. Nu was men in Wilnis wel wat gewend, want het was zeker voor de tweede maal dat er een toren omviel. Maar deze keer was er iets nieuws, namelijk dat de toren oostwaarts viel in plaats van westwaarts zoals in 1611. Toen kon men er weer netjes bij zitten door alleen een nieuwe toren te bouwen.

Bij de ramp van 1876 begint de historie van het huidige kerkgebouw. In deze arme en weinig rooskleurige tijd stond de Hervormde Gemeente van Wilnis voor een moeilijke opgave: een nieuw kerkgebouw. Vermeldenswaardig is hierbij dat binnen de eigen gelederen van gemeenteleden twee jaar eerder een zeer deskundig man, Boote de Vries (1815 - 1874), was overleden.

De Vries, jarenlang lid van het kerkbestuur, had als architect diverse werken op zijn naam staan. Te noemen zijn het Hervormde kerkgebouw van Mijdrecht (1856), de Hervormde kerk met toren van Zegveld (1861), de vorige pastorie van Wilnis (1862), de droogmakerij Derde Bedijking Mijdrecht, de Oudhuizer sluis, het gemaal Kamerik Teylingen (1871) en nog vele andere

werken. In 1852 staat De Vries bij zijn benoeming als notabel van het kerkbestuur nog als meester (Mr.) timmerman-molenmaker te boek. Zijn vader, Jan de Vries, verplaatste de Wilnise Veenmolen vanuit het hart van De Ronde Venen naar de huidige plaats aan de Oudhuizerweg. Het waren bouwers van huis uit. Na veel verwickelingen en overleg heeft het kerkbestuur de Amsterdamse architect Hanna opdracht gegeven op de bestaande plaats een nieuw gebouw te ontwerpen.

Architect Hanna is bekend van de typische kerk van Wolphaartsdijk in Zeeland, welk gebouw een Waterstaatsstijl heeft. Het gebouw kenmerkt zich door o. a. een Grieks tempelfront en pleisterwerk. Het plan van Wilnis wordt om rede van te hoge kosten (Fl 25.000 in plaats van Fl. 20.000,-) afgekeurd. De architect trekt z'n plan in en zal met een nieuw plan komen

Zover is het helaas niet gekomen; de man wordt ziek en overlijdt. Al spoedig daarna komt men via opzichter De Kruifin contact met de jonge, veelbelovende architect F.J. Nieuwenhuis uit

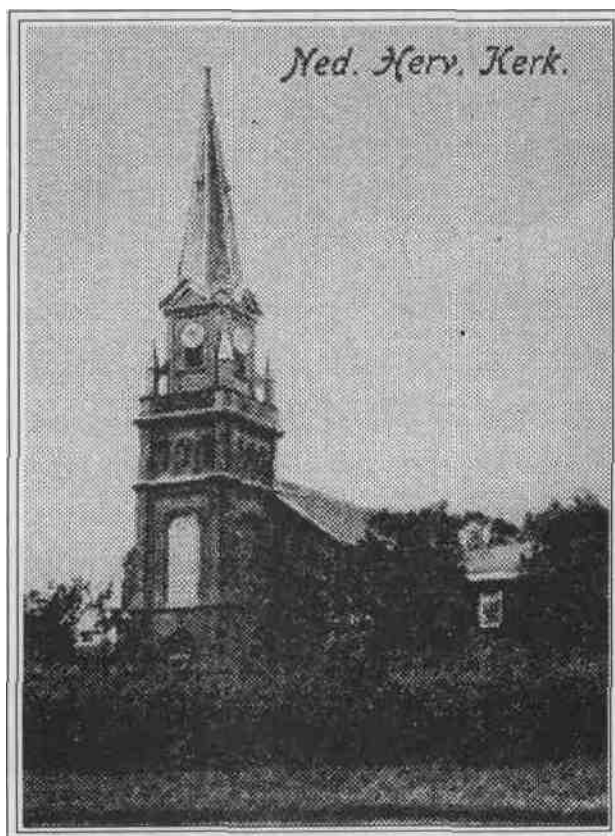
Utrecht. Op dat moment is Nieuwenhuis 28 jaar en heeft een gedegen opleiding achter de rug: na de polytechnische hogeschool (nu TU) te Delft studeerde hij aan de BAU-akademie te Berlijn. Na deze studie heeft hij een tijdje als opzichter bij de Staatsspoorwegen gewerkt. In 1872 werd hij aangenomen als assistent-leraar in de bouwkunst bij zijn vroegere leermeester prof. Gugel te Delft.

Gelijkertijd werd hij benoemd tot leraar in de geschiedenis van de bouwkunst aan de beeldende kunstakademie te Rotterdam. In de overblijvende tijd heeft Nieuwenhuis op het architectenburo van Gugel ook meegewerkt aan verschillende gebouwen. Prof. Gugel was een propagandist voor de Neo-Hollandse renaissance.

Echter, zijn eerste werk als zelfstandig architect (in 1875) heeft hij zich in Utrecht gevestigd) is nog in het Eclecticisme gebouwd. Mogelijkerwijs om zich van Gugel af te scheiden. Ook de kerk te Wilnis heeft hij nog in deze inmiddels verouderde stijl gebouwd. Hierna is ook Nieuwenhuis overgegaan naar de Neo-renaissance.

Nieuwenhuis heeft veel gebouwen gerealiseerd en ook gerestaureerd. Het bekendste werk is wel de restauratie van de Domkerk te Utrecht. Dit werk werd in 1877 door hem begonnen met het herstellen van de koorkapellen. Tussen 1882 en 1884 moest het restaureren onderbroken worden, doordat Nieuwenhuis het niet eens kon worden met de commissie van rijksadviseurs, die de subsidie moesten goedkeuren (deze commissie bestond uit P.J.H. Cuypers en zijn eigen leermeester Gugel).

Nieuwenhuis was van 1890 tot 1916 directeur gemeentewerken van de stad Utrecht, waar dan ook vele gebouwen en bruggen van zijn hand zijn



Ansichtkaart uit ongeveer 1915 van de huidige Hervormde Kerk.

te vinden. Ook meerdere malen was hij lid van het hoofdbestuur van de maatschappij ter bevordering van de bouwkunst.

De stijl van de kerk van Wilnis wordt aangeduid met ECLECTISISME, wat in wezen "ik kies mijn stijl" betekent.

Dit houdt in dat volgers van die stijl van andere stijlen, zoals Grieks, Barok, Classistisch, Romaans, Gotisch, etc. onderdelen 'leenden'. Het eclecticisme is een tussenstijl van Neo-classisme en Neo-renaissance, voorkomend tussen 1840 en 1880.

LEDENVERGADERING

Op donderdag 28 november is er een ledenvergadering in het Prinsenhuis te Mijdrecht. U krijgt hiervoor nog een uitnodiging.

DE CHRISTELIJK GEREFORMEERDE GEMEENTE TE MIJDRECHT a/d AMSTEL

door Fred de Wit

Ruim twintig jaar geleden publiceerde de heer A. van Hilten te Uithoorn gedeelten uit de geschiedenis van de Gereformeerde kerk te Uithoorn in de kerkbode. Deze geschiedenis is zeker in een latere periode nauw verwant met die van de Christelijk Gereformeerde Gemeente in de Mennonietenbuurt die in 1852 was ontstaan uit een eerdere afscheiding van de Hervormde kerk. De redactie van De Proostkoerier is de heer Van Hilten dankbaar dat wij gebruik mochten maken van zijn notities en zullen in het bijgaande artikel, grotendeels van zijn hand, de historie beschrijven van deze gemeente, waarvan het kerkgebouw in de beginperiode gestaan heeft in de Mennonietenbuurt, enkele honderden meters verwijderd van de latere synagoge, welke in ons maartnummer ter sprake kwam. Samen met de gepubliceerde werken "Hervormd Mijdrecht" en "100 Jaar Gereformeerde Kerk Mijdrecht" van de hand van dr. J. Haitsma geeft dit artikel een beeld van de geschiedenis van het Protestants-Christelijke geloofsleven in de Amstelbuurt en Mennonietenbuurt. De boeken van dr. J. Haitsma zijn zowel in het gemeentearchief als in de bibliotheek van de Historische vereniging en in de boekhandel aanwezig.

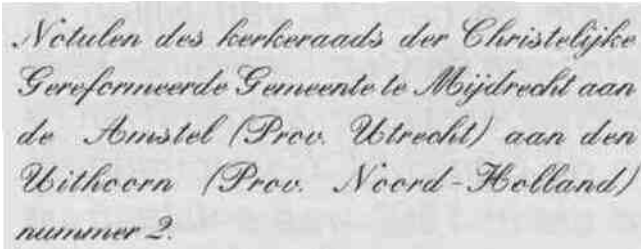
HET OUDSTE NOTULENBOEK

Na de nederlaag van Napoleon brak er voor de Hervormde kerk een moeilijke tijd aan. Het bijbelse karakter was verslapt en verdween bijna geheel. Het gevolg hiervan was dat velen, vooral vanwege de onbijbelse prediking, de kerk ontvluchtten. Met de afscheiding, die in 1834 te Ulrum plaats vond, begon een min of meer massale, officiële uittreding. Vele van de plaatselijke gemeenten van de huidige Gereformeerde kerken in Nederland hebben daarin hun oorsprong. Dit geldt eveneens voor de Gereformeerde kerk in de Amstelhoek, die in

november 1852 door ds. S. van Velzen van Amsterdam werd geïnstitueerd en de naam kreeg van Christelijk Afscheiden Gemeente van Mijdrecht aan de Amstel. Men kerkte in een zogenaamde "Molmkerk", een omgebouwde turfschuur. Een gedeelte van zo'n schuur deed dan dienst als kerk. De overheid had in die dagen eigenlijk maar weinig op met die Afscheidenen en velen zijn daarom geëmigreerd naar Amerika. Dit gebeurde eveneens te Mijdrecht aan de Amstel. De eerste predikant, kandidaat Van Tubbergen, die in 1853 bevestigd werd, vertrok dan ook in 1855 met 2/3 van zijn gemeenteleden naar Amerika. Degenen die vertrokken

behoorden tot de meer welgestelden. Zij die achterbleven hadden het vaak financieel zeer moeilijk waardoor de kerkelijke inkomsten zeer gering waren.

Het oudste notulenboek bevat de gegevens van 1865 tot 1889 en op de titelpagina staat de volgende tekst:



*Notulen des kerkeraads der Christelijke
Gereformeerde Gemeente te Mijdrecht aan
de Amstel (Prov. Utrecht) aan den
Uithoorn (Prov. Noord-Holland)
nummer 2.*

Dit duidt dus op het bestaan van een notulenboek nummer 1. Ook beginnen de notulen in boek 2 met die van de vergadering van 16 januari 1865, waarin voorkomt het goedkeuren van de notulen van 19 december 1864. Dat eerste notulenboek zal dus waarschijnlijk de notulen van de kerkeraadsvergaderingen van 1852 tot en met 1864 bevat hebben. Toch is toen al iets met dat oudste notulenboek gebeurd, want dit tweede, nu oudst bekende notulenboek, begint met in het verslag, dat van 16 januari 1865 dus, op te nemen het adres aan Zijne Majesteit de Koning, dat om erkenning als kerkelijke gemeente vroeg.

Deze aanvraag veroorzaakte nogal wat correspondentie en had in 1864 plaats. De brief werd verzonden op 26 oktober 1864 en het antwoord van de administrateur voor de Zaken der Hervormde Erediensten, namens de minister van justitie, ingevolge machtiging van de koning, kwam als snel, namelijk op 5 november. Deze deelde mede dat het verzoek was afgewezen, omdat de vereiste bescheiden niet volledig waren. Tevens werd aangegeven aan welke artikelen van de wet moest worden voldaan. Op 19 december 1864 ging dan een tweede brief uit naar het ministerie en deze bevatte de volgende punten:

1. De aanvraag werd ingediend namens 59 personen. Inclusief vrouwen en kinderen.
2. Overlegd werd het Huishoudelijk Reglement van de Kerkelijke Gemeente.

In dat reglement dat uit 20 artikelen bestond, stond onder meer vermeld de samenstelling en functie van de kerkeraad, wie lid kon zijn van de

gemeente en regelingen bij huwelijksvoltrekkingen.

3. Er was een 'net' gebouw voor het houden van kerkdiensten, gelegen op meer dan 200 ellen van andere bestaande kerkgebouwen. De plaats werd precies aangegeven: "aan de kade van den Hoflandschen Polder, ten einde van de zoogenaamde Mennonietenbuurt". Dan volgden de kadastrale gegevens.

4. Vervolgens wees men op de meer dan 200 gemeenten die inmiddels erkend waren. De brief werd ondertekend door 5 kerkeraadsleden en 10 gemeenteleden. In de notulen werden eveneens de woonplaatsen van de gemeenteleden genoemd waaruit we nu moeten concluderen dat de kerkelijke gemeente vrij uitgestrekt was. Naast de Mennonietenbuurt en Uithoorn werden genoemd Mijdrecht, Vinkeveen, Waverveen, Nieuwer Amstel en Goudsche Tolhuis, vlak bij Nieuwveen. Op 20 januari 1865 kwam het verheugende bericht van de minister van justitie dat de kerkelijke gemeente door de overheid was erkend.

PERIODE DS. ZWEEDIJK (1858 - 1867)

Bovendien gaf de toenmalige predikant ds. Zweedijk, volgens de notulen van maart 1865: "de begeerten te kennen een historisch overzicht te laten volgen", waarna een fraai stukje geschiedbeschrijving vanaf het ontstaan van de kerk in 1852 volgde. Behalve dat we blij mogen zijn met deze notulering, geeft het tevens aan dat het notuleren van deze zaken aan het begin van dit 2e notulenboek een oorzaak had. En die oorzaak kan eigenlijk alleen zijn dat het 1e notulenboek er niet meer was. Het is helaas niet meer te achterhalen wat er mee gebeurd is. Het is ook nog mogelijk dat er een notulenboek met ds. Van Tubbergen mee naar Amerika is verhuisd. De mogelijkheid bestaat om nakomelingen van de toenmalige emigranten in Amerika te traceren. Dit vereist echter wel enige inspanning. Welke leden van onze vereniging willen zich hiervoor inspannen?

Ds. Zweedijk schreef zelf de notulen en het

besprokene werd vaak zeer uitvoerig weergegeven. Komisch was ook een fikse ruzie tussen de dominee en de scriba over het ophangen van een bus aan de kerkdeur, waarbij deze laatste de dominee van gemene streken beschuldigde. Uit de daaropvolgende notulen bleek echter, doordat beiden deze ondertekenden, dat de vrede weer was hersteld nadat de scriba, Piet Visser, had toegegeven fout te zijn geweest. Ook werd een keer in de notulen vermeld dat de dominee op de Straatweg was gevallen, zodat het hem zelfs ondoenlijk was de vergadering met gebed te openen en een ouderling verzocht om dit in zijn plaats te doen. Oudere bewoners van de Mennonietenbuurt kunnen zich nog wel herinneren hoe slecht de bestrating en de verlichting daar was, dus het is niet te verwonderen dat de dominee toen bij een nog slechter onderhoud gevallen was.

Een beroepingsbrief heeft voor een predikant dezelfde waarde als een arbeidscontract voor een werknemer. Zijn rechten staan in die brief vermeld. Zo stond in de beroepingsbrief van december 1858 van ds. Zweedijk de belofte dat de kerkelijke gemeente "een nieuw kerkgebouw met eene pastorij zou daarstellen". In januari 1862 was van deze belofte echter nog niets terecht gekomen. Daarom werd op de classis-vergadering van de classis Amsterdam van die maand door ds. Zweedijk een beroep op de classis gedaan om zijn gemeente financieel bij te staan. De classis kon echter niet helpen. Toen ontpopte Zweedijk zich als bouwpastor. In juli 1862 ging er een briefuit naar alle gemeenten in Nederland met het verzoek om een collecte in de kerkdienst te houden en "buiten de gemeenten aan alle Christen vrienden en vriendinnen, om voor hem liefdepenningen in te zamelen". De actie had succes en uit heel het land kwamen giften binnen die nauwkeurig werden vermeld in het weekblad *De Stem* in de nummers van 28 augustus 1862 tot 19 maart 1863, belopende totaal Fl. 645,67. Op 25 juli 1864 kreeg Zweedijk toestemming van de kerkeraad om voor zijn rekening met de bouw van de kerk te beginnen. Op 1 augustus werd hiermee aangevangen en op 18 september 1864 kon het gebouwtje reeds in gebruik worden genomen. De stichtingskosten waren als volgt: timmerwerk Fl. 416,64, metselwerk Fl. 211,36,

schilderwerk Fl. 67,50, smidswerk Fl. 31,10, koperslagwerk Fl. 26,78, rietwerk Fl. 12,65 en turf Fl. 4,—. Totaal dus Fl. 770,04. Ds. Zweedijk stak dus privé Fl. 124,37 in het gebouw. Hij kon dit tekort dekken, omdat van hem een boekje met vijf overdenkingen over Hooglied 4:9 was uitgegeven, getiteld *Geestelijk Kabinet*. Naast deze Fl. 24,37 had de dominee nog meer geld van de gemeente tegoed en dat was nu opgelopen tot Fl. 250,74. Gelukkig werd er toen een door de classis aanbevolen collecte in de classis Amsterdam gehouden en deze bracht Fl. 140,38 op, zodat de gemeente hem uiteindelijk nog Fl. 110,36 schuldig was. Maar nog steeds had de dominee de hem in de benoemingsbrief beloofde pastorie niet. Op 27 maart 1866 werd van J. Buys een stuk grond gekocht voor Fl. 300,—, groot 14 el aan de kade en 14 el achter aan de sloot en 15 el en 5 palmen in het midden. De betaling ging als volgt: Fl. 150,— werd voorgesloten door het lidmaat Hubertus Jonker tegen 4,5 % rente en Fl. 150,— werd geschonken door de grondeigenaar J. Buys. Men bedacht nog een middel om aan geld te komen en deed aan de burgerlijke gemeente Mijdrecht het verzoek om met een gesloten bus huis aan huis te collecteren. Dit werd echter niet toegestaan. Maar volgens artikel 13 der Armenwet stond het vrij dit wel te doen langs de huizen van de lidmaten van de eigen kerkelijke gemeente. Met dit advies schoot men dus weinig op. De financiële omstandigheden bleven zorgelijk en ds. Zweedijk heeft het niet mogen meemaken om in een eigen pastorie te wonen, want hij overleed op 18 november 1867.

PERIODE NA 1867

De gemeente raakte vacant en er moest dus een nieuwe dominee worden beroepen, maar de geldzorgen waren zo groot, dat alvorens tot een beroep op een predikant kon worden overgegaan, eerst een rondgang langs de gelovigen moest worden gemaakt. Het lukte om een dusdanig vast bedrag toegezegd te krijgen dat tot beroepen kon worden overgegaan. Na enige teleurstellingen werd door ds. C. S. Boss het op hem uitgebrachte beroep aangenomen. Hij was 24 jaar en dit was

zijn eerste gemeente. Op 12 oktober 1869 deed hij zijn intrede. In ditzelfde jaar wijzigde de kerk ook de naam van Christelijke Afgescheiden Gemeente van Mijdrecht aan de Amstel in Christelijk Gereformeerde Kerk van Mijdrecht aan de Amstel. De reden van deze naamswijziging is in de notulen niet terug te vinden. In de loop der jaren zouden er nog meer naamswijzigingen optreden, namelijk in 1887 in Nederduitsch Gereformeerde Kerk van Mijdrecht en in 1892, het jaar van de fusie van de Afgescheidenen en Dolerenden, in Gereformeerde Kerk van Mijdrecht. Tenslotte op 1 juli 1924 in de Gereformeerde Kerk van Uithoorn.

De kerkelijke gemeente groeide want in januari 1870 werd besloten om 12 stoelen en 6 krukjes aan te schaffen, terwijl een maand later op de classis werd gevraagd om medewerking voor een nieuw kerkgebouw. In april van dat jaar werd reeds opdracht gegeven tot het maken van bestek en tekening voor een kerk en pastorie. Maar ook hierbij ontstonden de nodige problemen. Men had een stuk grond voor kerkbouw gekocht in de buurt van de Joodse synagoge, die toen ook aan de Mennonietenbuurt stond, (zie De Proostkoerier van maart 1996, 11e jaargang nummer 1)

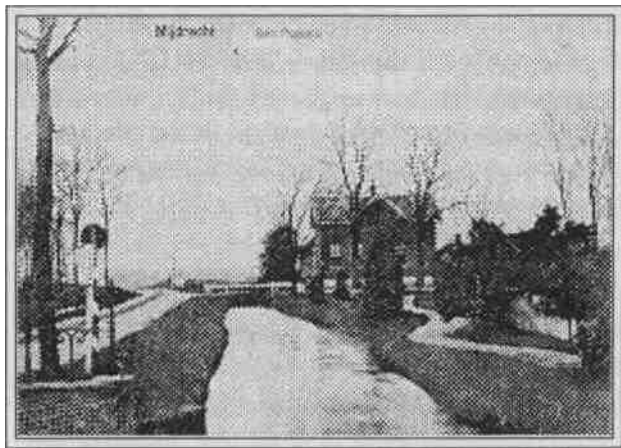
De burgerlijke overheid gaf echter geen toestemming om hier een kerk te bouwen, omdat de uitgezochte plaats te dicht bij de synagoge lag. Volgens de wet moest de afstand tussen twee kerken ten minste 200 ellen zijn. Men trad toen met de Joodse gemeenschap in onderhandeling en deze had geen bezwaar als er een stuk grond als begraafplaats voor de Joodse overledenen beschikbaar kwam. Deze grond werd gevonden en toen de kerkeraad met deze transactie accoord ging en dit aan de Joodse gemeenschap werd medegedeeld, bleken deze plotseling niets meer te willen en zat er niets anders op dan een ander stuk grond te zoeken. Die plek werd gevonden naast de bestaande kerk en was in gebruik als groentetuin. Dit stuk grond, 16 el breed, groot en lang van de kade tot de sloot, werd geruild voor het stuk grond bij de synagoge.

In augustus 1870 werden bestek en tekeningen van kerklid Ferwey goedgekeurd en werd tot onderling inschrijven besloten. Dit was tegen het zere been van tekenaar en aannemer Ferwey. De

kerkeraad kwam toen in buitengewone vergadering met spoed bijeen en uiteindelijk werd besloten, mits aan bepaalde voorwaarden werd voldaan, om aan Ferwey prijsopgave te vragen. Men kwam er toen nog niet uit of de kerk op "kaaihoogte" dan wel op "kaailaagte" moest worden gebouwd. Een van de voorwaarden was dat de opgegeven prijs door een onpartijdige deskundige zou worden nagekalkuleerd. Daarmee ontstond het volgende probleem. De prijs van Ferwey was Fl. 3850,— De nacalculatie was Fl. 3780,—. Een verschil dus van Fl. 70,—. Voor ons nu een lachwekkend bedrag, maar toen telde men daar zwaar aan. Het was toch al een "dure" kerk vergeleken met het kerkje dat in 1864 was gebouwd en Fl. 770,— kostte. In de septembervergadering van de kerkeraad werd aan aannemer Ferwey toegestaan om te gaan bouwen. Hij kreeg het door hem gevraagde bedrag, maar hij moest er wel wat extra bij doen, namelijk een gestukadoord plafond in de kerk aanbrengen in plaats van het houten dakbeschot. In februari 1871 werd met de bouw van de kerk begonnen en deze werd op 11 juni 1871 in gebruik genomen. Intussen was de pastorie nog steeds niet gebouwd, tot men bedacht dat de oude kerk wel omgebouwd kon worden tot pastorie. Hiervoor werd een hypotheek van Fl. 3000,— afgesloten met de kerk en de toekomstige pastorie als onderpand. Op 2 oktober 1873 vertrok ds. Boss. Hij had, nadat hij in oktober 1871 bedankt had voor een beroep naar Tiel, een beroep naar Breukelen aangenomen.

RUMOERIGE PERIODE

Op 25 oktober 1874 kwam er een opvolger voor ds. Boss, namelijk ds. P. Nieuwenhuis. In een van de eerste kerkeraadvergaderingen vraagt deze zich af of het niet wenselijk zou zijn om tot de aanschaf van een orgel over te gaan, maar de overige leden achtten het niet wenselijk daar nu reeds mee te beginnen, omdat er zoveel andere zaken zijn die een voorziening vereisen. Tijdens de buitengewone kerkeraadvergadering van december 1874 werd het bouwen van een nieuwe pastorie besproken. Allen waren van de



De eerste pastorie met daarachter de tot kerk verbouwde stal

wenselijkheid hiervan overtuigd en velen van de aanwezigen verbonden zich tot het geven van een bijdrage. Uiteindelijk wordt besloten om een woning van H. Ferweij te kopen voor Fl. 1300,- en deze als pastorie te bestemmen. Ds. Nieuwenhuis vertrok op 18 juni 1876. Vermoedelijk is hij vertrokken uit onvrede, want uit de notulen blijkt dat er vrij regelmatig aanmerkingen van de ouderlingen waren op zijn predikaties. Bovendien hadden de ouderlingen onderling ook vaak onenigheid. En tenslotte werd hij door het lidmaat Piet Verburg valselijk beschuldigd aan hem Fl. 500,— schuldig te zijn en zou hij de rekening van turf, door een ouderling aan hem geleverd, niet hebben betaald. Ook tijdens de kerkeradsvergadering van 4 mei 1876 was het weer eens goed mis. Aanleiding was een preek, bij afwezigheid van ds. Nieuwenhuis, gehouden door ouderling Blanken. Deze preek was bij een aantal gemeenteleden niet in goede aarde gevallen en leidde tot een discussie in de kerkeradsvergadering. Ouderling Blanken, driftig geworden, nam hierop zijn ontslag als ouderling omdat hij zich niet als een onmondige door de kerkeraad wilde laten behandelen. De predikant voegde hij toe:

"dat het beter voor hem geweest zou zijn indien hij het beroep naar Hazerswoude had aangenomen want daar woonden mannen met koppen en die konden zijne eervoorde eens terecht zetten, maar hij kon alleen als een woudige boer zulks niet doen."

Uiteindelijk werd besloten dat ds. Nieuwenhuis en ouderling Blanken bij de predikanten te Amsterdam het geschil over de preek zouden voorleggen. Hierna werd de vergadering besloten met het zingen van psalm 145:6 en een gebed dat door ouderling Blanken werd uitgesproken. Tijdens de daaropvolgende kerkeradsvergadering op 1 juni werd het vertrek van ds. Nieuwenhuis besproken en brak er een lange tijd aan waarin ijverig naar een nieuwe predikant werd gezocht, maar over verschillende kandidaten geen overeenstemming kon worden bereikt. Men was er zich echter ook bewust van geworden, zoals uit de notulen van februari 1878 bleek, dat het door de geschiedenis met ds. Nieuwenhuizen, voor de gemeente wel eens heel moeilijk zou zijn om een nieuwe predikant te krijgen, omdat vele predikanten het op hen uitgebrachte beroep niet aannamen. Op 12 juli 1879 nam ds. N.J. Engelberts uit Waddinxveen het op hem uitgebrachte beroep wel aan en had de gemeente weer een eigen predikant.



Ds. H. de Koning

De oude pastorie was ondertussen verhuurd en werd in juni 1882 voor Fl. 1200,— verkocht, maar de kerkeraad had reeds eerder van het lidmaat W. Engel een pand gehuurd dat zeer goed als pastorie voor de nieuwe predikant kon worden gebruikt. De periode Engelberts verloopt vrij rustig. Ruzies met de kerkeraad blijven uit, alhoewel roddel en achterklap van lidmaten over leraar en kerkeradsleden niet geheel verdween. In 1884 vertrok ds. Engelberts naar Giessendam en wordt opgevolgd door ds. H. de Koning.

DOLEANTIE

In januari 1887 had er onder de leiding van Abraham Kuyper een nieuwe landelijke afscheiding plaats van de Hervormde Kerk, die bekend zou worden als de Doleantie. In

Mijdrecht-dorp hadden in het verleden hoegenaamd geen uittredingen plaats, maar nu kon gesproken worden over een massale uittreding. Met de Mijdrechtse ds. Westerbeek van Eerten ging de gehele Mijdrechtse kerkeraad, met uitzondering van diaken Eikelenboom, in Doleantie. Hoe dit alles gebeurde heeft dr. J. Haitsma uitvoerig in zijn beide werken beschreven zodat we hier niet verder op hoeven in te gaan. Wanneer we ons tot de Amstelhoek en Mennonietenbuurt bepalen, dan was de situatie daar in 1887 zo, dat er allereerst de afgescheidenen waren van 1853, die zich de Christelijk Gereformeerde Kerk noemden en over een eigen kerkgebouw beschikten, en vervolgens de Dolerenden, welke zich onder de leiding van ds. Westerbeek van Eerten hadden afgescheiden en zich de Nederduitsch Gereformeerde Kerk noemden. Deze laatsten moesten kerken in Mijdrecht waar de Nederduitsch Gereformeerden een voorlopig onderkomen hadden gevonden in de herberg van M. Winkel in de Mijdrechtse Dorpsstraat, welke op zondag toch gesloten was. Ondanks het feit dat ds. Westerbeek van Eerten en de bijna voltallige kerkeraad zich hadden afgescheiden, bleef het kerkgebouw aan de

Kerkstraat in het bezit van de Hervormden.

De groep Afgescheidenen, dus de Christelijk Gereformeerden en de groep Dolerenden, de Nederduitsch Gereformeerden, welke woonachtig waren te Mijdrecht aan de Amstel evenals de Gereformeerden in Uithoorn, voelden vanaf het begin af al zo weinig verschil in geloofsbeleving dat ze gezamenlijk kerkten in het oude kerkje in de Mennonietenbuurt. Op 27 juni 1892 werd in een gemeenschappelijke kerkeraadvergadering tot een fusie van beide kerken besloten. Voor de Gereformeerden ten westen van de Amstel, dus voornamelijk wonend in Uithoorn, had dit ingrijpende gevolgen want voor hen gold de samensmelting niet, daar zij burgerlijk niet tot Mijdrecht behoorden. Een eigen kerkgebouw hadden zij niet, want zij kerkten in de Mennonietenbuurt en deze kerk behoorde tot Mijdrecht. Behalve het gegeven dat de gelovigen uit Uithoorn niet over een eigen kerkgebouw in Uithoorn beschikten, hadden zij ook geen leden van de kerkeraad, want deze woonden allen in De Buurt en waren lid geworden van de kerkeraad in het dorp Mijdrecht en hun dominee, ds. de Koning, was officieel predikant van Mijdrecht geworden. Men kwam evenwel tot een



De 'herberg' van M. Winkel aan de Dorpsstraat, omstreeks 1900

oplossing en op 19 oktober 1892 werden er ouderlingen gekozen die in Uithoorn woonachtig waren en op 13 januari 1893 werden in een overeenkomst van 12 punten de nieuwe verhoudingen door beide kerkeraden geregeld. Omdat de üithoornse groep een aparte kerk was, weliswaar samen kerkte met Mijdrecht Amstelhoek en Mennonietenbuurt, maar verder een zelfstandige eenheid was, moest dat in de collectes tot uitdrukking komen. Welnu, de Üithoornse groep deed het collectegeld in een papiertje gewikkeld in de collectezak. Dat had als eerste voordeel dat men gemakkelijk kon zien welk deel voor Uithoorn en welk deel voor Mijdrecht-Amstelhoek bestemd was en het tweede voordeel was dat de laatste groep niets te maken had met hetgeen de Üithoornse groep offerde.

AMSTELHOEK ZELFSTANDIG

Deze merkwaardige situatie duurde tot 1 juli 1924 toen aan het verlangen van Uithoorn om samen met de kerkgemeenschap in De Buurt, los van de gemeenschap in Mijdrecht-Dorp, een eigen kerkgemeenschap te vormen, werd voldaan. Het bouwen van een nieuwe kerk en pastorie bleek onvermijdelijk. Aanvankelijk werd op het grondgebied van de burgerlijke gemeente Uithoorn naar bouwgrond gezocht, maar door bedekte tegenwerking zag men hiervan afen werd in de Amstelhoek voor de prijs van Fl. 6000,— de grond gekocht waarop thans aan de Piet Heinlaan de Kruiskerk met pastorie, kosterswoning en het verenigingsgebouw Trefpunt zijn gebouwd. Tevens was dit een aanzet tot de ontwikkeling van de wijk Amstelhoek.

Allereerst werd begonnen met de bouw van een pastorie. Architect was het gemeentelid J. v.d. Berg, werkzaam bij de spoorwegen, zoals de contouren van de pastorie verraden. De aanneemsom bedroeg Fl. 12.396,39. Op 17 augustus werd ds. H. Boswijk de eerste bewoner. Aan architect B. W. Plooi te Amersfoort werd de bouw van de kerk opgedragen voor de som van Fl. 28.832,—. Het gevolg van deze lage

aanbestedingssom was, dat veel kerkelijke gemeenten aan Plooi een opdracht verstrekten. Op veel plaatsen in ons land vindt u deze "Plooi-kerken" dan ook terug. De kosterswoning werd aanbesteed tegen Fl. 3000,—, terwijl voor paardenstal en rijwielbergplaats nog Fl. 2705,06 nodig was. Op 17 februari 1927 werd de Kruiskerk in gebruik genomen. Voor het uurwerk verstrekte de gemeente Mijdrecht een subsidie van Fl. 750,—. De omwonenden gaven het resterende bedrag. Het aantal belijdende leden in 1927 bedroeg 205. Het aantal doopleden 450. Het oude kerkgebouw aan de Mennonietenbuurt nr. 66 werd verkocht voor Fl. 5000,— en gebruikt als blikfabriek en garage. Later is het afgebroken en thans staan er appartementen. De pastorie aan de Piet Heinlaan is niet meer als zodanig in gebruik omdat de dominee in Uithoorn woonachtig is. In het gebouw is thans een accountantskantoor gevestigd. Na de oorlog breidde Uithoorn zich aanmerkelijk uit en ontstond er behoefte aan een Gereformeerde kerk in Uithoorn zelf. Die kwam er in Zijdelwaard en kreeg de naam De Schutse. De Kruiskerk werd toen een bijkerk. Men ging toen ook behoren tot de classis Amsterdam.

SAMEN OP WEG

Op 1 januari 1997 gaan de Hervormde en de Gereformeerde kerk in Uithoorn een federatie aan en vormen dan een "Samen op Weg kerk" Voor degenen die het notulenboek van de Christelijk Gereformeerde Gemeente te Mijdrecht aan de Amstel hebben volgeschreven zou dat onbegrijpelijk zijn omdat zij volgens de opvattingen van nu tot de zeer "zwaren" hebben behoord. Maar het dooplid Aagje Brans, die op de dag des Heeren, heeft deelgenomen aan het ijsvermaak en daarom ten strengste werd vermaand en de lidmaten waarvan de een in zijn winkeltje speelkaarten en kruisbeelden verkocht en de ander in een herberg zich overgegeven had aan het biljartspel en daarover berispt werden, zouden dit zich evenmin kunnen voorstellen. Maar de tijden veranderen en wij veranderen mee.

TOEVALSTREFFER

door Hein Roling

Iedereen die bezig is met genealogisch onderzoek kent de situatie dat men het spoor op een gegeven moment niet meer kan volgen of dat men een verondersteld gegeven niet kan vinden. Ondanks intensieve nasporingen en raadplegen van vele archieven en bescheiden wordt het gezochte niet gevonden en dat is een genealoog zijn eer te na. Soms komt dan het toeval om de hoek kijken en kan er ineens een verbinding gelegd worden of kan er een verloren voorvader aan de stamlijst worden toegevoegd. Afgelopen herfst vond zo'n toevalstreffer plaats en het verhaal daarover wil ik u niet onthouden.

De in Zoetermeer wonende Jan Veelenturf is al jaren bezig met het in kaart brengen van de familie Veelenturf. Hij is ook voorzitter van de gelijknamige familiestichting die in de zomer van 1994 in de Meyert in Mijdrecht is opgericht. De stichting kent een prachtig familieorgaan 'De Turfkoerier', dat drie maal per jaar verschijnt en waar alle nieuwe onderzoeksresultaten in vermeld worden. Daarnaast ook achtergrondinformatie over vorige geslachten en uiteraard alle lief en leed van de huidige generaties.

De oorsprong van de familie wordt gevonden rond 1525 in 'Mijdrecht onder den Huythoorn' en gaat via Holendrecht, Amstelveen, Waverveen, Wilnis en Mijdrecht naar vele plaatsen in West-Nederland. Het was aanvankelijk een familie van schippers, later ook van landbouwers. Uit enkele oude akten vanuit het Rijks Archief Utrecht weten we van de aankoop van enkele schepen door de familie. Na drie Rooms -Katholiek gedoopte en gehuwde generaties was men uitgekomen in Waverveen, waar Gerrit Cornelisz geboren ca. 1600 op 07-01 -1624 in de Hervormde kerk aldaar trouwt met Machtelt Claas. Uit dit huwelijk worden vijftien kinderen geboren die allen in de Hervormde kerk van Waverveen gedoopt zijn. Hierbij is ook Arie Gerrits Vuijlturf, die rond 1680 trouwt met Marretje Leenders. Eén van zijn kinderen is Gerrit Aartse, die op 17 april

1707 in de Nederlands Hervormde, kerk van Wilnis trouwt met Jannetje IJsbrands. Uit dit huwelijk worden in de loop van tien jaar zes kinderen geboren. Genoemde Jan Veelenturf kon echter geen verband leggen met de ouders van Pieter Gerrits Veelturf, die in Nieuwkoop op 12 februari 1754 in het huwelijk treedt met Cornelia Steenland . In zijn huwelijksvermelding staat dat hij geboren is in Mijdrecht. De doop werd gevonden in de Rooms-Katholieke kerk aldaar op 16 maart 1732: als ouders zijn vermeld Gerrit Aartse Vuijlturf en Gerritje Pieters. Bij een bezoek aan het gemeentearchief in Mijdrecht in september 1995 kreeg Jan Veelenturf ook de Proostkoerier ter inzage en bij de adressen van de bestuursleden vond hij de vermelding dat ik ook met genealogie bezig was. Hij belde me op met de vraag of ik hem achtergrond informatie kon verschaffen over een "turfpontschip". Hij was in een oude akte de aankoop van zo'n schip tegengekomen en ook hoe de hypotheekstelling en financiële afhandeling geregeld werden. Met name de koopprijs van Fl. 500,- vond hij voor die periode (1590) erg hoog. Op dat moment kon ik hem alleen maar vertellen dat we zelf ook al eens over die benaming nagedacht hadden en veronderstelden dat het een schip was voor turfvervoer tussen het Westnederlandse turfgebied (Ronde Venen, Nieuwkoop, Reeuwijk



e.a.) en de grote steden, waar de vraag naar turf groot was. De genoemde prijs van Fl. 500,- was naar ons bekende gegevens wel juist te noemen. In de loop van ons onderhoud bracht ik het gesprek op de familiebijeenkomst van 1994. Ik wist hiervan want een van de daar aanwezige gasten was toen in Mijdrecht verdwaald en kwam bij mij de weg vragen naar de Meijert, waar een familiereünie van de familie Veelenturf werd gehouden. Ik vertelde over mijn onderzoek over de familie van mijn vrouw (Mourits) en dat ik in haar kwartierstaat ook de naam Veelenturf aantrof. We zochten beide onze gegevens op en via de telefoon waren we er snel achter dat we dezelfde familiebedoelen.

In Utrecht had ik in het verleden in het Rijks Archief een aantal gegevens opgenomen en gekopieerd over Gerrit Aartse Vuylturf en deze gegevens waren mijn gesprekspartner onbekend. We maakten de afspraak dat ik mijn gegevens op papier zou zetten en dat we dan een ontmoeting zouden hebben in ons gemeentearchief op onze vaste dinsdagavond. Op 21 november was het zover en kon ik hem de ontbrekende gegevens overhandigen. De vrouw van de in 1707 gehuwde Gerrit Aartse wordt op 21 oktober 1723 in de

Hervormde kerk van Mijdrecht begraven. Hij hertrouwt (met wie en waar is nog onbekend) en zijn tweede vrouw wordt op 17 januari 1728 begraven, ook weer in de Hervormde kerk van Mijdrecht. Op 28 december 1729 wordt in de Rooms-Katholieke kerk van Mijdrecht-Wilnis het huwelijk gesloten van Gerrit Aerts, weduwnaar met Geertje Pieters. Getuigen zijn Hilletje Cornelis Boot, geestelijk dochter en Marritje Jans van den Bosch. Uit dit huwelijk worden in 1730, 1732 en 1734 drie kinderen geboren, waarbij dus de Pieter die in 1754 in Nieuwkoop trouwde. Door dit derde huwelijk met een jongere vrouw is het grote tijdsverschil tussen de generaties verklaarbaar. Het waren de gegevens van het tweede huwelijk en de vermeldingen in het grafboek van de Nederlands-Hervormde kerk in Mijdrecht, die hem onbekend waren. Ook kon ik hem nog enkele kopieën van oude akten en een zogenaamde stuiversbrief overhandigen.

Ons toevallige contact over het 'turfponstschip' en de man die onderweg naar de Meijert de weg kwijt was, zorgden ervoor dat de genealogie Veelenturf (met al zijn varianten) nu vanaf 1520 compleet is.

De reeds verschenen nummers van : 'De Turfkoerier' zijn aanwezig in het gemeentearchief!

PERSBERICHT



Het Utrechts Psalter, Middeleeuwse meesterwerken rond een beroemd handschrift

Van 31 augustus tot en met 17 november wordt in het Museum Catharijneconvent te Utrecht een tentoonstelling georganiseerd rond het belangrijkste en kostbaarste handschrift van Nederland, het Utrechts Psalter. Het ontleent zijn naam aan de Universiteitsbibliotheek Utrecht, waar het reeds eeuwen lang bewaard wordt. Dit fraaie psalmenboek ligt altijd goed opgeborgen in een kluis en is slechts zelden te zien.

Alle 150 psalmen in het psalter worden geïllustreerd door levendige pentekeningen die de tekst op welhaast letterlijke wijze uitbeelden. Deze realistische tekeningen zijn omstreeks 830 vervaardigd door monniken in de abdij van Hautvillers bij Reims in Noord-Frankrijk. Zij sluiten nauw aan bij voorbeelden uit de late oudheid. Dit is kenmerkend voor veel kunst uit de tijd van Karel de Grote en zijn opvolgers, die het Romeinse Keizerrijk wilden doen herleven.

Dit teruggrijpen op de oudheid krijgt vooral gestalte in het Utrechts Psalter en enkele andere handschriften die in dezelfde omgeving vervaardigd zijn en ook op de tentoonstelling te zien zullen zijn. In de eerste plaats het beroemde Ebbo-evangelieboek, dat in opdracht van bisschop Ebbo van Reims tussen 816 en 835, eveneens in de abdij van Hautvillers is gemaakt. De tekst is in gouden letters geschreven en het boek is geïllustreerd met zeer expressieve bladgrote miniaturen van de vier evangelisten.

Omstreeks het jaar 1000 kwam het psalter in Canterbury terecht, waar het een inspiratiebron vormde voor Engelse kunstenaars uit de 11de en 12de eeuw. In die tijd werd het ook drie maal gekopieerd. Deze oude kopieën zullen alle drie te zien zijn op de expositie in Utrecht.

Daarnaast wordt er een groot aantal andere, uiterst kostbare en fraai geïllustreerde, handschriften tentoongesteld als ook kunstig ivoorsnijwerk en gegraveerde bergkristallen, die de betekenis van het Utrechts Psalter in perspectief plaatsen. Deze topstukken komen uit bibliotheken en musea uit de gehele wereld. Zij vormen tezamen een unieke tentoonstelling die deze cruciale periode in de middeleeuwse kunst op een wijze belicht zoals in ons land nog nooit eerder is gebeurd en gezien de kwetsbaarheid van de stukken ook niet gauw meer herhaald zal worden.

Bij de tentoonstelling verschijnt een rijk geïllustreerde, Engelstalige catalogus waaraan geleerden van internationale faam hebben meegewerkt. Het Utrechts Psalter wordt bovendien op CD-Rom aangeboden. Een dia-programma zal een inleiding geven op de expositie.

De tentoonstelling wordt georganiseerd door Museum Catharijneconvent en de Universiteitsbibliotheek Utrecht en maakt deel uit van de lustrum-activiteiten, die plaatsvinden rond het 360-jarig bestaan van de Universiteit Utrecht.



Informatie telefoon: 030-2533483.

Het activiteitenprogramma rondom de tentoonstelling vindt u in de bijlage.

Historische Vereniging 'DE PROOSDIJLANDEN'

opgericht 20 september 1984



Doelstelling

De vereniging stelt zich ten doel de belangstelling te wekken voor de geschiedenis van De Ronde Venen en een stimulerend aandeel te leveren in de ontwikkelingen tot de regionale en lokale geschiedbeoefening in De Ronde Venen in de ruimste zin.

Bestuur

voorzitter monumentenzorg	P.C. Grundmann Herenweg 38, Wilnis	tel. 0297-281578
vice-voorzitter, genealogie en paleografie	H.J. Röling Middenweg 1, Mijdrecht	tel. 0297-561474
secretaris, heemkunde en tentoonstellingen	P.A. van Golen Herenweg 23, Vinkeveen	tel. 0297-261672
2e secretaris, externe activiteiten	Mevr. M. Th. Pietersen-Mourits Dr. J. Severijnplantsoen 2, Wilnis	tel. 0297-282462
penningmeester	Mevr. B. van Tol-Burgers Padmosweg 28, Wilnis	tel. 0297-284213
2e penningmeester, ledenadministratie	N.van Beek Irenestraat 14, Wilnis	tel. 0297-284234
bibliotheek en documentatie	A. Hagen Toermalijn 1, Mijdrecht	tel. 0297-287550
De Proostkoerier	J.P.M. Toll Conincksmeer20, Vinkeveen	tel. 0297-264422
archeologie	vacature	

Postadres van de vereniging: Postbus 65, 3648 ZH Wilnis

Verenigingslokaal: 'het Prinsenhuis', Prinses Wilhelminalaan 31, Mijdrecht.

Lidmaatschap

Lid worden kan door aanmelding bij de ledenadministratie op bovenstaand adres. De lidmaatschapsbijdrage bedraagt Fl 30,- per jaar.

Bankrelatie: RABOBANK, Mijdrecht, rek.nr. 36.96.18.505. Gironummer van de bank: 283067.

Verenigingsavond

Iedere dinsdagavond (behalve in juli en augustus en tussen Kerstmis en Nieuwjaar) van 19.30 tot 22.00 uur in het gemeentearchief (gemeentehuis) aan de Croonstadtdlaan 1 1 1 te Mijdrecht.